

Κυριακή της Τυρινής: Οι σχέσεις του ανθρώπου με το Θεό και με τους συνανθρώπους του (Ματ 6:14-21) (Μιλτιάδης Κωνσταντίνου, Καθηγητής Παλαιάς Διαθήκης, Κοσμήτορας Θεολογικής Σχολής Α.Π.Θ.)

[/ Πεμπτουσία· Ορθοδοξία-Πολιτισμός-Επιστήμες](#)

Το ευαγγελικό ανάγνωσμα της Κυριακής της Τυρινής (Ματ 6:14-21) φαίνεται να θίγει διάφορα, σε πρώτη προσέγγιση άσχετα μεταξύ τους, θέματα, καθώς αναφέρεται σε ένα πνευματικό ζήτημα, τη συγχωρητικότητα απέναντι στους άλλους ανθρώπους, σε ένα θρησκευτικό, τη νηστεία και το πώς αυτή πρέπει να τηρείται και σε ένα οικονομικό ζήτημα, τη στάση του ανθρώπου απέναντι στα υλικά αγαθά. Ο προσεκτικός όμως αναγνώστης της περικοπής θα διαπιστώσει ότι υπάρχει μια διήκουσα έννοια που συνδέει στενά την πνευματικότητα με τη θρησκευτικότητα και τις δυο μαζί με την οικονομία. Η έννοια αυτή είναι η σχέση του ανθρώπου με τον Θεό και οι συνέπειές της στις σχέσεις του με τους άλλους.

Η περικοπή είναι ένα απόσπασμα από την “Επί του όρους ομιλία” του Χριστού -μια ομιλία που αποτελεί σύνοψη ολόκληρου του κηρύγματός του- και ακολουθεί αμέσως μετά το “Πάτερ ημών”. Όσα, λοιπόν, λέει εδώ ο Χριστός αποτελούν σχόλιο στο πέμπτο αίτημα της “Κυριακής Προσευχής” (*καὶ ἄφες ἡμῖν τὰ ὀφειλήματα ἡμῶν...*) και εξηγεί στους ακροατές του ότι ο Θεός θα εισακούσει το αίτημά τους και θα συγχωρέσει τα παραπτώματά τους, μόνον αν και οι ίδιοι συγχωρούν τα παραπτώματα των άλλων. Αυτό που τελικά θέλει να τονίσει ο Ιησούς είναι ότι η

ορθή σχέση του ανθρώπου με τον Θεό δεν μπορεί παρά να έχει επιπτώσεις και στις σχέσεις του ανθρώπου με τους άλλους. Αν αυτό δεν συμβαίνει, τότε ούτε η σχέση με τον Θεό είναι ορθή και αληθινή. Πρόκειται για μια αρρωστημένη συμφεροντολογική σχέση, όπου κανείς νομίζει ότι μπορεί να ξεγελάσει τον Θεό, να τον εξευμενίσει ανάβοντάς του κεριά ή νηστεύοντας και να τον κάνει να του φέρει τα πράγματα βολικά στη ζωή του. Όποιος όμως νιώθει πραγματικά ότι ευεργετείται από τον Θεό και του συγχωρούνται οι αμαρτίες, δεν μπορεί παρά και ο ίδιος να συγχωρεί τις αμαρτίες των άλλων.

Η θέση αυτή του Ιησού Χριστού οδηγεί στην ανάγκη ενός σαφέστερου ορισμού της έννοιας της αμαρτίας από αυτόν που συνήθως κυριαρχεί στη σκέψη των θρησκευόμενων ανθρώπων. Βαθύτερη σκέψη πάνω στο θέμα αυτό, οδηγεί στο συμπέρασμα ότι σε τελευταία ανάλυση αυτό που καλείται “αμαρτία” είναι μια **κατάχρηση εξουσίας**. Για να γίνει καλύτερα κατανοητό αυτό, θα πρέπει να ανατρέξει κανείς στα πρώτα κεφάλαια της *Αγίας Γραφής*. Εκεί αναφέρεται ότι ο Θεός δημιούργησε τον άνθρωπο τέλειο, μια εικόνα δική του, και τον τοποθέτησε διαχειριστή στον κόσμο. Ο διαχειριστής έχει απόλυτη εξουσία πάνω σ’ αυτό που διαχειρίζεται, αλλά είναι και υπόλογος απέναντι σ’ αυτόν που του έδωσε την εντολή διαχείρισης.

Έτσι, ο άνθρωπος είναι ελεύθερος, και μάλιστα εξουσιοδοτημένος από τον Θεό, να ασκήσει την εξουσία του πάνω στον κόσμο, γνωρίζει όμως ότι κάθε κατάχρηση αυτής της εξουσίας τον καθιστά υπόλογο, αμαρτωλό δηλαδή, απέναντι στον Θεό,

εφόσον από αυτόν αντλεί την εξουσία του. Ο άνθρωπος είναι ελεύθερος να χρησιμοποιήσει τη δύναμη του μυαλού του, για να δαμάσει τα στοιχεία της φύσης και να τα θέσει στην υπηρεσία του. Είναι ελεύθερος να χρησιμοποιήσει τη σωματική του δύναμη και την υγεία του, για να αυξήσει την παραγωγικότητά του και να προκόψει.

Είναι ακόμη ελεύθερος να χρησιμοποιήσει την οικονομική του δύναμη, για να κάνει τη ζωή του πιο εύκολη και ευχάριστη. Αν όμως καταχραστεί τη δύναμη που του παρέχει το μυαλό του, το σώμα του ή τα χρήματά του χρησιμοποιώντας τα σε βάρος της φύσης και του συνανθρώπου του, τότε αμαρτάνει, οφείλει, δηλαδή, στον Θεό και γι' αυτό τον παρακαλεί «*ἄφες ἡμῖν τὰ ὀφειλήματα ἡμῶν ...*». Και επειδή ο συνάνθρωπός του, σε βάρος του οποίου έγινε η κατάχρηση της εξουσίας, είναι εικόνα του Θεού, οφείλει και σ' αυτόν και, επομένως, πρέπει να επιδιώξει και μαζί του ένα διακανονισμό, χαρίζοντας ο ένας τα χρέη του άλλου.

Εφόσον, λοιπόν, με βάση τα παραπάνω η αμαρτία είναι κατάχρηση εξουσίας, η αποκατάσταση των σχέσεων δεν μπορεί να επιτευχθεί, παρά με παραίτηση από κάποιες εξουσίες. Έτσι προκύπτει το δεύτερο θέμα της παραπάνω ευαγγελικής περικοπής, η νηστεία. Αυτό που κάνει κανείς στην πραγματικότητα με τη νηστεία είναι να παραιτείται από την εξουσία που του έδωσε ο Θεός πάνω στα ζώα, από το δικαίωμά του να τα τρώει για να συντηρείται. Δεν είναι ο Θεός αυτός που ζητάει τη νηστεία από τους ανθρώπους, προκειμένου να δοκιμάσει την εγκράτειά τους και να τους ανταμείψει ανάλογα, αλλά είναι οι άνθρωποι που επιθυμούν νηστεύοντας να δηλώσουν στον Θεό ότι παραιτούνται από κάποια δικαιώματά τους, ως ελάχιστο δείγμα μετάνοιας για όσες φορές καταχράστηκαν την εξουσία που τους έδωσε.

Μια τέτοια δήλωση προϋποθέτει άνθρωπο αξιοπρεπή, που σέβεται τον εαυτό του και αναλαμβάνει με γενναιότητα τις ευθύνες του για τα σφάλματά του. Αυτήν την αξιοπρέπεια και γενναιότητα ζητάει ο Χριστός από τους μαθητές του όταν τους λέει: «*Όταν νηστεύετε, να μην εμφανίζεστε σκυθρωποί σαν τους υποκριτές, που αλλοιώνουν την όψη τους για να δείξουν στους ανθρώπους πως νηστεύουν ... Εσύ, αντίθετα, όταν νηστεύεις, περιποιήσου τα μαλλιά σου και νίψε το πρόσωπό σου, για να μη δείξεις στους ανθρώπους πως νηστεύεις*» (Ματ 6:16-18). Αν η νηστεία δεν έχει αυτήν την έννοια, της αξιοπρεπούς παραίτησης, τότε καταντάει πάλι μια κατάχρηση εξουσίας, αφού χρησιμοποιεί κανείς τη δύναμη της εγκράτειας για να ξεγελάσει είτε τους συνανθρώπους του παριστάνοντας τον ευσεβή είτε, ακόμη χειρότερα, τον Θεό, οπότε η νηστεία είναι και πάλι αμαρτία.

Αυτονόητο είναι βέβαια, και αυτό το τονίζουν όλοι οι Πατέρες της Εκκλησίας, ότι εφόσον η νηστεία κατανοείται ως δείγμα παραίτησης από κάποια δικαιώματα,

αυτή η παραίτηση δεν πρέπει να περιορίζεται μόνο στο δικαίωμα της βρώσης των ζώων. Όταν κάποιος κάνει μια χειρονομία καλής θέλησης, την κάνει για να δείξει ότι έχει πράγματι καλή θέληση, αλλιώς υποκρίνεται. Αν κάποιος χρωστάει ένα τεράστιο χρηματικό ποσό και δώσει μια μικρή προκαταβολή ως ένδειξη ότι προτίθεται να ξοφλήσει, αλλά στη συνέχεια αδιαφορήσει, τότε η πρόθεσή του ήταν ψεύτικη. Αν μείνει κανείς μόνο στη νηστεία, διατηρεί όμως ανέπαφα τα υπόλοιπα δικαιώματά του, αν συνεχίσει να καταχράται την εξουσία που του έδωσε ο Θεός και να καταπατά τα δικαιώματα των άλλων, τότε η νηστεία του είναι ψεύτικη.

Στο βαθμό, λοιπόν, που η συγχωρητικότητα απέναντι στους άλλους περιγράφεται ως διακανονισμός μεταξύ δύο οφειλετών και η νηστεία ως ένδειξη της καλής θέλησης του υπόλογου ανθρώπου προς τον εντολοδόχο Θεό, έρχεται σχεδόν σαν αυτονόητο το να παρασταθεί, στο τρίτο μέρος της περικοπής, η στάση του ανθρώπου απέναντι στην πνευματικότητα και τη θρησκευτικότητα με όρους οικονομικούς. Η κυριότερη δουλειά του διαχειριστή μιας περιουσίας είναι να κάνει σωστές εκτιμήσεις για το τι έχει μακροπρόθεσμη αξία και τι όχι και να προχωρήσει σε ανάλογες επενδύσεις. Ο άνθρωπος ως διαχειριστής της περιουσίας του Θεού βρίσκεται μπροστά σ' αυτό το δίλημμα. Μέσα στο χρηματιστήριο αξιών της ζωής καλείται να πάρει τις αποφάσεις του για το αν θα επενδύσει στις πρόσκαιρες, αλλά ιδιαίτερα ελκυστικές, αξίες αυτού του κόσμου ή στις αιώνιες αξίες που του υποδεικνύει το ευαγγέλιο του Χριστού. Το σαρανταήμερο διάστημα της νηστείας που ακολουθεί προσφέρει μια θαυμάσια ευκαιρία για σκέψη και περισυλλογή, ώστε να μπορέσει κανείς να πάρει τις σωστές αποφάσεις.